

ІДЕЯ ІСТОРИЧНОГО ПРОГРЕСУ В ПЕРІОД ПРОСВІТНИЦТВА: СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ

Актуальність теми: В наш час беззаперечним є як технічний, так і соціальний прогрес. Для того, щоб зрозуміти його особливості та специфіку, необхідні знання історичного прогресу.

Найбільш цікавим і ґрунтовним для вивчення історичного прогресу є період Просвітництва. Саме в цей час орієнтир великих мислителів блискучо змістився на розум. Вони почали просувати освіту та науку в маси. Зростання авторитету науки дедалі більше переконувало в могутності людського розуму.

Над історичними та філософськими ідеями працювало багато видатних мислителів, таких як: Жульєн Офре де Ламетрі, Вольтер Франсуа-Марі Аруе, Жан-Жак Руссо, Дені Дідро, Поль Гольбах, Клод Адріан Гельвецій, Шарль Луї де Монтеск'є, Анн-Робер-Жак Тюрго, Марі Жан Антуан Ніколя Кондорсе, та інші.

Метою дослідження є аналіз суті та особливостей становлення ідеї історичного прогресу у період XVII - VIII століття.

Завдання дослідження:

- проаналізувати суть та особливості історичного прогресу в епоху Просвітництва;
- побудувати модель розвитку ідей Просвітництва.

Епоха Просвітництва залишила відчутний слід у філософській думці. І сьогодні у багатьох підходах можна прослідкувати ідеї ще європейського просвітництва, адже потяг до науки і розвитку прекрасного в людині - вічне явище.

Упродовж XVII-XIII століття історичне мислення поступово відходить від теологічних уявлень про перебіг історичного процесу. Основною прикметою історії постає віра у прогрес і розвиток. Найвизначнішим досягненням цього періоду в історико-філософському сенсі було те, що проблема філософської інтерпретації історичних подій отримала свою дефініцію завдяки Вольтеру. Терміном «філософія історії» став позначатися універсальний історичний огляд людської культури.

Щоб побачити історичний прогрес у філософії, нам необхідно розглянути великих філософів періоду Просвітництва. Ми зможемо побачити завдання дослідження: цей розвиток розглядаючи, та аналізуючи їхні праці. Матеріалістичний напрямок філософії Просвітництва, найбільш ґрунтовно представлений французьким матеріалізмом XVIII століття. Він обстоює ідеї просвітництва, гуманізму, наголошує на пізнанні зв'язку природи з людиною, прогресу розуму, прогресу моральності, свободи і реалізації Царства Розуму та самоутвердження людини.

Універсально-історичною є конструкція «Філософії історії» Вольтера Франсуа-Марі Аруе. Модифікацією і розвитком декартівського принципу методологічного сумніву є вольтерівський «пірронізм в історії», що вимагає піддавати критичній перевірці будь-яке повідомлення про минуле з метою встановлення того, що відбулося в її дійсності, і нічого не приймати на віру, навіть у працях найавторитетніших істориків.

Відкидаючи існування в історії сталих законів, Вольтер разом з тим вбачав в ній дію деяких постійно діючих тенденцій, до числа яких він відносив: по-перше, прагнення людей до щастя; по-друге, здатність людського розуму продукувати знання та виробляти «істинні ідеї». Під впливом цих двох тенденцій в історії, за Вольтером, відбувався прогресивний рух людства від «первісної дикості» до «цивілізації нашого часу».

Особливе місце в системі поглядів просвітників-матеріалістів посідають філософські ідеї Поля Гольбаха. Він запевняє, що кожна людина, відповідно до своєї природи, намагається задовольнити свої власні інтереси. На думку Гольбаха саме в цьому проявляється універсальний закон інерції, як прагнення до самозбереження. Немає інших двигунів, інших мотивів діяльності, окрім власних особистісних інтересів. Зробіть так, щоб людина вбачала в суспільному інтересі свій особистісний інтерес, і тоді лише божевільні будуть аморальними.

Переглядаючи основні положення ідей провідних філософів Просвітництва, стає зрозумілою причина виникнення історичного прогресу, адже саме в цей період відбулося возвищення розуму. Як і Вольтер, багато мислителів зверталися до історії та первісної природи людини. Знання своїх предків, усвідомлення свого начала дає змогу до кінця ідентифікувати себе як особистість.

Кожен із філософів намагався запропонувати новий підхід для кращого розвитку суспільства, політичної сфери та особистісного розвитку. Аналіз помилок предків, передумов, що викликали проблему і пошук нового її вирішення можливий лише завдяки розумовим здібностям і залученням інших учень. Однією із таких «допоміжних» наук стала історія. Тому, епоха Просвітництва стала тією теплицею, в якій були комфортні умови для виникнення стрімкого історичного прогресу.

Ідеї прогресу, запропоновані просвітителями XVII - XVIII століття, були важливою віхою в становленні історико-філософської парадигми. Слабкою стороною цих концепцій було недостатньо критичне ставлення до історичного матеріалу, зневага часовими та локальними особливостями цього матеріалу.

Висновок. Погляди мислителів періоду Просвітництва були спрямовані на розум людини, науку, моральне виховання та поширення освіти серед простого населення. Остання у свою чергу залучала до філософії й інші науки, серед яких з'явилася й історія.

Найбільш яскравим прикладом поєднання історії та філософії є Вольтер Франсуа-Марі Аруе, що ввів свій принцип пірронізму в історії, принцип якого був викладений вище. Конструюючи свою філософію історії або філософськи осмислену історію людства, Філософ виступає проти церковної історіографії, заперечуючи ідеї провіденціалізму та богообраності окремих народів. Для нього немає «неісторичних» народів, тим самим в концепції мислителя вперше відкинуто євроцентризм.

Отже, ідеї історичного прогресу виникли саме в епоху Просвітництва через прагнення поширити науку в маси та опиратися на історію у побудові нових філософських концепцій.

Список використаних джерел

1. Вольтер. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 306с
2. Кочан Н. Гольбах Поль. Політична енциклопедія. Київ: Парламентське видавництво, 2011. 153с
3. Литвинов В. Д. Просвітництво. Енциклопедія історії України. Київ: Наукова думка, 2012. 944с
4. Філософія. Навч. Посібник // За ред. Надольного І. Ф. Київ: Вікар, 1997. 584с